

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΕ'.

Συνδρομή ἑτήσια: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου, ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι: ἑτήσια: — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

5 Ἰουλίου 1888

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Συνέχεια: ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Ταῦτα εἶνε τὰ κυριώτατα περιεχόμενα τῶν Προλεγομένων τῆς τῶν Φοινισσῶν ἐκδόσεως τοῦ κ. Βερναρδάκη. Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης βιβλιογραφικῆς ἐκθέσεως δὲν δύναται τις ἐπαρκῶς νὰ κρίνη περὶ τῆς μεγίστης ἀξίας αὐτῶν. Διὸ προτρέπομεν ἡμεῖς ἐν πάσῃ εὐλικρινείᾳ τοὺς ἡμετέρους φιλόλογους, ὅσοι ἔχουσι καὶ κόκκον κρίσεως ὀρθῆς καὶ φιλοκαλίας καὶ εἶνε ἀπηλλαγμένοι προλήψεων, νὰ ἀναγνώσωσι τὰ Προλεγόμενα ταῦτα καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι οὐ μόνον θέλουσι θαυμάσει καὶ μετὰ πνευματικῆς ἀπολαύσεως διέλθῃ αὐτά, ἀλλὰ καὶ θέλουσι πεισθῆ ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε ἐκ τῶν σπανιωτάτων τῆς παρ' ἡμῖν φιλογικῆς ἐπιστήμης. Εἶνε δὲ τοιοῦτον, διότι εἰς παραγωγὴν αὐτοῦ συνήλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ ποιητικὴ καὶ ἰδίως δραματουργικὴ εὐφυΐα καὶ φιλογικὴ πολυμάθεια καὶ κρίσις. Λυπούμεθα μόνον ὅτι ἕνεκα τοῦ μεγάλου ὄγκου, ὃν ἔλαβε τὸ βιβλίον, δὲν συμπεριελήφθη εἰς τὰ Προλεγόμενα ταῦτα καὶ ἡ λογοτεχνικὴ ἀνάλυσις οὔτε τῶν Φοινισσῶν οὔτε τῶν ἄλλων τραγωδιῶν τοῦ ποιητοῦ. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι κατὰ τὴν ἐκδοσὶν τῶν ἄλλων δραμάτων θέλει γείνη τοιαύτη τοῦ τόπου οἰκονομία, ὥστε νὰ μὴ ἀποκλεισθῶσιν αἱ ἀναλύσεις αὐτῶν, δι' ὧν πολὺ μᾶλλον δύναται νὰ πολεμηθῆ ἢ κατὰ τῆς Εὐριπιδείου τέχνης ἐπικρατούσα πρόληψις.

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσα περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ποιητικῆς ἀξίας τοῦ Εὐριπίδου ἐπραγματεύθη ὁ κ. Βερναρδάκης ἐν τοῖς Προλεγομένοις αὐτοῦ. Ἄλλὰ τὸ κυριώτερον ἔργον παντὸς ἐκδότου ἀρχαίου ποιητοῦ ἢ συγγραφέως εἶνε ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἡ ἑρμηνεία. Καὶ ἡ μὲν ἀνάγνωσις εἶνε ἢ περὶ τοῦ κειμένου κρίσις ἢ γον ἢ παραδοχὴ ἢ διόρθωσις τοῦ παραδεδομένου κειμένου· ἢ δὲ ἑρμηνεία εἶνε ἢ ἀνεύρεσις καὶ ἐξήγησις τοῦ νοήματος τοῦ ἐν τῷ ἀρχαίῳ κειμένῳ ἐνυπάρχοντος. Καὶ ἂν μὲν τῶν ἀρχαίων τὰ κείμενα

ἦσαν εἰς ἡμᾶς παραδεδομένα ἀπαραλλάκτως οἷα ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἐγράφησαν, ὁ ἐκδότης καὶ ἑρμηνευτὴς οὐδεμίαν ἄλλην ἐντολὴν θὰ εἶχεν, εἰμὴ νὰ διαφωτίσῃ τὰ γεγραμμένα διὰ τινων γνώσεων μυθολογικῶν, ἱστορικῶν, πολιτικῶν, στρατιωτικῶν καὶ τῶν τοιούτων, τὰς ὁποίας οἱ συγγραφεῖς ὑπέθετον γνωστὰς εἰς τοὺς συγχρόνους αὐτῶν ἀναγνώστας, τὴν σήμερον δὲ ἀγνοοῦμεν οἱ μὴ εἰδικῶς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενοι. Ἀλλὰ τὰ κείμενα τῶν ἀρχαίων διὰ τῆς πολλαπλῆς ἀντιγραφῆς καὶ ἐξ ἄλλων περιπετειῶν παρεφθάρησαν καὶ παρέχουσιν ἄρα τὸ νόημα τοῦ συγγραφέως ἢ παρηλλαγμένον ἢ ὅλως ἀκατανόητον· παρεδόθησαν δὲ εἰς ἡμᾶς πολλακίς καὶ οὐχὶ ἐν ἐνὶ ἑκάστον ἀντιγράφῳ, ἀλλ' ἐν πολλοῖς καὶ τούτοις διαφωνοῦσι πρὸς ἄλληλα. Πρὸς εὔρεσιν τοῦ ἀληθοῦς διανοήματος τοῦ συγγραφέως ἀνάγκη ὁ ἐκδότης καὶ ἑρμηνευτὴς νὰ ἐκλέξῃ μὲν ἐκ τῶν πολλῶν φερομένων ἀναγνώσεων τὴν ὀρθοτέραν, νὰ μαντεύσῃ δὲ καὶ τὴν γενομένην παραφθορὰν καὶ ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν γραφὴν τὴν πρωτόγραφον, τὴν τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ. Ἄν τοῦτο δὲν πράξῃ, ἢ θ' ἀφήσῃ πολλὰ χωρία σκοτεινὰ καὶ ἀδιανόητα καὶ ἀνερμήνευτα, ἢ θὰ παραδεχθῆ ὅτι ὁ συγγραφεὺς πολλαχοῦ δὲν ἤξευρε τί ἔγραφεν. Ἄλλ' ἂν πάλιν ὁ θέλων νὰ διορθώσῃ τὸ παρεφθαρμένον κείμενον δὲν εὐστοχήσῃ περὶ τὴν διόρθωσιν ἢ νομίσῃ ὅτι χωρίον τι ἔχει ἀνάγκην διορθώσεως, ἐν ᾧ εἶνε κατὰ πάντα γνήσιον καὶ ἀδιάφθορον, ἐκ τῆς τοιαύτης ἐργασίας τῶν ἐκδοτῶν ἐπιγίνεται ἄλλη τοῦ κειμένου διαφθορὰ ἔτι μᾶλλον πολλακίς ἐπισκοτιζούσα τὴν ἑρμηνείαν. Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν πῶς ἐξετέλεσε καὶ τοῦτο τὸ ἔργον ὁ ἐκδότης τῶν Φοινισσῶν.

Ἐξετάζων περὶ τὰ τέλη τῶν Προλεγομένων του (σελ. ρκδ' καὶ ἐξ.) τὴν κριτικὴν καὶ ἑρμηνευτικὴν ἐργασίαν τῶν ἀλλογενῶν ἐκδοτῶν, κατακρίνει τὴν περὶ τὸ διορθῶναι καὶ ἀθετεῖν μεγάλην αὐτῶν ῥοπὴν καὶ φρονεῖ ὅτι αἱ πλεῖστα τῶν διορθώσεων καὶ ἀθετήσεων προέρχονται ἐξ ἑρμηνευτικῆς ἀνικανότητος. Ἡ δὲ τοιαύτη ἀνικανότης προήλθε κατὰ τὸν κ. Βερναρδάκη ἐκ τούτου ὅτι πολλὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἶνε εἰσέτι ἀτελῶς γνωστὰ εἰς τοὺς

ἀλλογενεῖς· τοιαῦτα δὲ εἶνε ἡ σύνταξις καὶ φρασιολογία καὶ σημασιολογία. Περὶ τούτων δὲ τὴν ἀκριβεστέραν γνῶσιν δύναται νὰ συντελέσῃ οὐ μόνον ἡ βαθυτέρα μελέτη τῶν ἀρχαίων, ἀλλὰ καὶ ἡ νεωτέρα ἑλληνική, ἥτις ἂν καὶ παρήλλαξε τύπους τινὰς τῆς ἀρχαίας, διετήρησεν ὅμως ἀκραιφνῆς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἰδιοφυίαν αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ παρετήρησεν ὅτι ἐκ τοιαύτης ἀγνοίας πολλὰ χωρία τοῦ Εὐριπίδου γνησιώτατα ἀτόπως διορθώθησαν ἢ ἠθετήθησαν, ὁμολογεῖ ὅτι αὐτὸς εἶνε *συττηρητικώτατος*. «Ὅχι διόρθωσις, λέγει (πελ. ριβ') ἀλλ' ἔρμηνεία, τοῦτο εἶνε τῆς ἡμετέρας κριτικῆς τὸ σύνθημα. Οἱ Ἕλληνες διέσωσαν μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαθείας τῆς προγονικῆς τῶν κληρονομίας τὰ λείψανα, οὐδ' ἐπέβαλλον οὕτως ἀσεβῶς καὶ τολμηρῶς χεῖρα εἰς τὰ πατροπαράδοτα κείμενα, ὅπως φαντάζονται οἱ ἀλλογενεῖς σοφοί. Ὅτι τοιοῦτον συνέβη εἶνε σπανιωτάτη μόνον ἐξαιρέσις. Αἱ συνήθειαι δὲ κῆρες τοῦ κειμένου τοῦ Εὐριπίδου προέρχονται ἢ ἐξ ἐσφαλμένης ἀναγνώσεως κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν, ἢ ἐκ παρομοίας ἄλλης αἰτίας. Τοῦτο κατὰ νοῦν ἔχοντες οὐδέποτε ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει ἐτολήσαμεν νὰ μεταβάλωμεν τὸ κείμενον τῆς πολιᾶς παραδόσεως· μόνον δ' ὅπου ἡ ἐλαφρὰ φθορὰ ἦτο προφανής, ἐπετρέψκαμεν εἰς ἑαυτοὺς νὰ μετακινήσωμεν ἢ μεταβάλωμεν ὅχι λέξιν ἢ φράσιν, ἀλλ' ἐν ἡ δύο ἢ τρία γράμματα λέξεως, ἀποδεχόμενοι ὡς γραφὴν παραδόσεως κατὰ προτίμησιν μὲν τὴν ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις καὶ ἀρίστοις κώδιξιν, ἐνιαχοῦ ὅμως καὶ τὴν ἐν ἐτέροις χειρογράφοις ἤττονος ἀξίας». Ἐχει δίκαιον ὁ κ. Βερναρδάκης ἀποτόμως ἀποφαινόμενος περὶ τῆς τῶν ἀλλογενῶν κριτικῆς, ὅταν ἀποβλέψῃ εἰς τὰς πολλὰς παραλόγους διορθώσεις καὶ ἀθετήσεις, ὅσας καθ' ἑκάστην βλέπομεν τὰς μὲν ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν εἰς τὰ κείμενα τῶν ἀρχαίων εἰσφορουμένας, τὰς δὲ ἐν τοῖς φιλολογικαῖς περιδικαῖς κατὰ λεγεῶνας προτεινομένας. Ἄλλ' οὔτε ὁ κ. Βερναρδάκης ἀρνείται καὶ πᾶς δίκαιος φιλόλογος θέλει ἐμολογήσῃ, ὅτι οἱ ἀλλογενεῖς σοφοὶ πολλάκις διώρθωσαν τόσον εὐστόχως πολλὰ τῶν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις παρεφθαρμένων, ὥστε δὲν εἶνε ὑπερβολὴ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Weil ὅτι ὑπάρχουσιν ἀρχαῖα κείμενα, τὰ ὅποια κατὰ τὴν ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀνάγνωσιν καὶ ἄνευ τῶν ὑπὸ τῶν κριτικῶν γενομένων διορθώσεων εἶνε ἐντελῶς ἀκκτάληπτα.*) Ἄρκει νὰ ἴδῃ τις τοὺς πρώτους στίχους τῶν Ἰκετιδῶν τοῦ Αἰσχύλου, ὅπως φέρονται ἐν τῷ ἀρίστῳ ἀντιγράφῳ τῷ ἐν Φλωρεντίᾳ, ἵνα ἐννοήσῃ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Weil. Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς τῶν ἀρχαίων κειμένων εὐλόγου παραφθορᾶς, ἥτις παρα-

τηρεῖται ἐν πλείστοις ἀντιγράφοις αὐτῶν, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς ἀντίγραφα πολὺ νεωτέρων συγγραφέων. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐξέδωκεν ὁ κ. Σάθας τὴν Χρονογραφίαν τοῦ Ψελλοῦ συγγραφῆως τῆς 11 ἑκατονταετηρίδος ἐκ τοῦ μόνου ἐν Παρισίοις εὑρισκομένου ἀντιγράφου τῆς 12 ἑκατονταετηρίδος. Ἀμφιβάλλω ἂν θὰ εἶδύνατο νὰ ἐμνησθῇ ἐπερκῶς τὸ καλλιγραφικώτατα γεγραμμένον ἐκεῖνο ἀντίγραφον ἄνευ τῶν διορθώσεων τῶν μὲν τοῦ ἐκδότου, τῶν δὲ τοῦ ἐπικρίναντος τὴν ἐκδοσιν ἐν τῷ Ἀθηναίῳ. Συντηρητικὸς λοιπὸν καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως οὔτε δύναται οὔτε πρέπει νὰ εἰνέτις, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο *κριτικὸς*, ἦγουν ἀκριβῆς μὲν παρατηρητῆς τῆς παραδόσεως, ὅξυς δὲ διαγνώστης τῆς νόσου τοῦ κειμένου, ἀσφαλῆς δὲ αὐτῆς θεραπευτῆς. Ὅτι πολλοὶ τῶν κριτικῶν τῶν τε ὀλίγων ἡμετέρων καὶ τῶν πολλῶν ἀλλογενῶν καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ μέγιστοι αὐτῶν ἔπαθον ὅ,τι πολλάκις πάσχουσι καὶ οἱ μέγιστοι τῶν ἰατρῶν, ἠπατήθησαν δηλ. περὶ τε τὴν διάγνωσιν καὶ θεραπείαν τῶν παρεφθαρμένων, δὲν εἶνε νέα παρατήρησις. Πρὸ 30 ἐτῶν ἐκδίδοντες τὰς πρώτας ἡμῶν διορθωτικὰς ἀποπειράς εἰς τὸν Ξενοφῶντα, καὶ παρατηρήσαντες τὴν τόλμην τῶν Ὁλλανδῶν φιλόλογων περὶ τὸ διορθῶναι καὶ ἀθετεῖν, μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς σοφοὺς ἄνδρας ἐτολήσαμεν νὰ εἴπωμεν «τοῦτο μέντοι ὄραν χρὴ μήποτε τὰ *ζιζάνια συλλέγοντες ἐκριζώσωμεν ἅμα αὐτοῖς τὸν σίτον*, ὃ δὴ φαίνεται οἱ νεώτεροι τῶν Ὁλλανδῶν φιλόλογων ποιῶντες, Κοβέτου προεξάρχοντος τοῦ ἄλλως δεινοῦ κριτικοῦ καὶ τῆς ἀπτικῆς λέξεως ἐμπειροτάτου τῶν ἑλληνιστῶν.»*) Καὶ ἀπήντησε μὲν εἰς ταῦτα εὐμενῶς ὁ κορυφαῖος αὐτῶν καὶ περικλειῆς Cobet ἐν τῷ *Λογίῳ Ἐρμῆ* τοῦ κ. Κόντου (Τόμ. Α', σ. 185) ἐπισυνάψας πολλὰς νέας διορθώσεις καὶ ἀθετήσεις, ἀλλὰ δὲν ἐκλόνησε τὴν ἀκράδαντον ἡμῶν πεποιθήσιν, ὅτι οἱ ἀλλογενεῖς κριτικοὶ πολλὰ μὲν εὐστόχως καὶ θαυμασιῶς διώρθωσαν, ἀλλὰ πολὺ πλείονα παραδιορθώσαντες διέφθειραν τὴν ἔννοιαν αὐτῶν οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν ὑπ' αὐτῶν μυκτηριζομένων ἀντιγράφων καὶ *δασκαλαρίων*.

Κατὰ τοσοῦτον λοιπὸν δικαιοτέρα εἶνε ἡ κατὰ τῶν παραδιορθώσεων ἀγανάκτησις τοῦ κ. Βερναρδάκη καθ' ὅσον αὐτὸς ἀπέδειξεν ὅτι πολλὰ χωρία τῶν Φοινιστῶν, ἐρμηνευόμενα ὅπως ὑπ' αὐτοῦ ὀρθότατα ἐρμηνεύονται, οὐδεμιᾶς χρῆζουσι διορθώσεως καὶ γνησιώτατα ἐπεμῆνως παρεδόθησαν ὑπὸ τῶν ἀντιγράφων. Ἀπασα ἡ κριτικὴ καὶ ἐρμηνευτικὴ αὕτη ἐργασία γίνεται ἐν ταῖς σημειώσεσιν οὐ μόνον ταῖς ὑπὸ τὸ κείμενον συντομωτέρας, ἀλλὰ καὶ ταῖς μετὰ

*) H. Weil Sept tragédies d'Euripide. Paris. 1868 jntrod. σελ. 28'.

*) Τῶν παρὰ Ξενοφ. διορθωτέων Μέρ. Α' 1858, σελ. 36.

τοῦτο διεξοδικαίως. Τούτων αἱ μὲν πρῶται διακρίνονται διὰ τὸ ἐπίκαιρον καὶ καθ' ὄλου ἐπαρκές πρὸς τοὺς ὀλιγώτερον εἰδικούς ἑλληνοστὰς φιλόλογους καὶ εἶνε συμφωνώταται πρὸς τὸ πρόγραμμα τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης. Αἱ δὲ μακραι αἱ μετὰ τὸ κείμενον καὶ τὰς υποσημειώσεις, αἱ ἀποτελοῦσαι τὰ δύο τρίτα τοῦ βιβλίου, περιστρέφονται κατὰ τὸ πλείστον εἰς νέαν ἠτιολογημένην ἑρμηνείαν χωρίων παρενοηθέντων καὶ παραδιορθωθέντων ὑπὸ τῶν νεωτέρων κριτικῶν ἢ εἰς ὑποστήριξιν τῶν ὀλίγων ὑπ' αὐτοῦ γενομένων διορθώσεων. Αὗται ὑπερέβησαν μὲν πολὺ τὸ ὑπὸ τοῦ προγράμματος τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης τεθὲν ὄριον, ἀλλὰ περὶ τούτου δικαιολογεῖται ὁ ἐκδότης ἐν σελ. ρκγ'. Ἡ ὑπέρβασις αὕτη δυνατὸν μὲν νὰ παρέβλαψεν ὀλίγον τὴν οἰκονομίαν τῆς ὅλης τοῦ ποιητοῦ ἐκδόσεως, καὶ νὰ ἔπαθεν ὁ ἐκδότης τοῦ Εὐριπίδου ὅ,τι καὶ αὐτὸς ὁ ποιητής, ὅστις κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη δὲν οἰκονομεῖ καλῶς, ἀλλὰ τὸ ἐκ τῆς ἀσυμμέτρου ταύτης κριτικῆς καὶ ἑρμηνευτικῆς ἐργασίας προῖόν δὲν εἶνε οὔτε περιττὸν οὔτε ἀνωφελές. Τούναντίον ἐν οἷς μὲν πολεμεῖ—διότι ἐν γένει αἱ μακραι σημειώσεις ἔχουσι χαρκακτῆρα πολεμικόν μᾶλλον—τὰς ἡμαρτημένας ἑρμηνείας ἢ διορθώσεις, θέλει θαυμάσῃ ὁ ἀναγνώστης οὐ μόνον τὴν πολυμαθειαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄξυν κριτικὸν μυκτῆρα τοῦ κ. Βερναρδάκη, ὅστις μετὰ πολλῆς σαφηνείας ἀποδεικνύων τὰς ἑαυτοῦ γνώμας μεταπειθεὶ ἀδιστακτως ὅπου δὲ παρεκβατικώτερον πραγματεύεται τι, τὸ τί τοῦτο εἶνε ὅλως νέον καὶ ὑπὸ οὐδενὸς ἄλλου παρατηρηθέν. Καὶ διὰ τούτων λοιπὸν τῶν σημειώσεων, αἵτινες κατ' αὐστηρὸν λόγον ἠδύνατο ν' ἀποκοπῶσιν ὡς μὴ ἀμέσως συντελοῦσαι εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κειμένου τῶν Φοινιστῶν, διδάσκειται ὁ ἀναγνώστης πολλὰ καὶ νέα καὶ χρήσιμα. Ὅ,τι δὲ μάλιστα πρέπει νὰ ἐπαινέσῃ τις ἐν ταῖς σημειώσεσι πάσαις, εἶνε ἡ χρῆσις τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς πρὸς ἑρμηνείαν γλωσσικῶν φαινομένων τῆς ἀρχαίας, μόνον οὕτω δυναμένων νὰ ἐξηγηθῶσι καὶ μόνον οὕτω νὰ κατανοηθῶσιν ὑφ' ἡμῶν. Τῆς ἑρμηνευτικῆς ταύτης μεθόδου πατήρ εἶνε ὁ αἰοίδιμος Κοραΐς, καὶ ἡμεῖς δὲ ἐν τῇ Ὀμηρικῇ Λεξικῇ κατὰ δύναμιν ἠκολουθήσαμεν αὐτὴν καὶ θερμῶς συνεστήσαμεν. Ὁ κύριος Βερναρδάκης διὰ τῆς πρὸς τοὺς ἄλλογενεῖς κριτικούς πολεμικῆς αὐτοῦ ἀπέδειξε πόσον εἶνε ἀπαραίτητος ἡ γνώσις αὐτῆς εἰς πάντα ἑρμηνευτὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων. Λυπούμεθα μὴ δυνάμενοι ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ ταύτῃ νὰ παραθέσωμεν χωρὶα τινὰ θαυμασιῶς ἑρμηνευθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Βερναρδάκη, οὐ μόνον διότι ἀποροῦμεν τί πρῶτον καὶ τί ὕστερον νὰ καταλέξωμεν, ἀλλὰ καὶ διότι δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ

ἐκτείνωμεν πέρα τοῦ πρέποντος τὴν διατριβὴν ταύτην. Παραπέμπομεν μόνον τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν ἑρμηνείαν καὶ πού καὶ διορθώσιν τῶν ἐξῆς χωρίων, ἅπερ ὡς ἔτυχον σημειοῦμεν. Στίχ. 129, 143.175—176.184.234 — 236.274 — 275. 299 — 300.301 — 304.325.350 — 351 — 352—353.367—368.522—523.591—596 καὶ ἄλλα πολλά. Ἰδίως δὲ πρέπει νὰ ἐπαινέσῃ τις τὰς διορθώσεις αὐτοῦ, αἵτινες, καθ' ἃ προεῖπεν ἐν τοῖς Προλεγόμενοις, ἐλάχιστόν τι μέρος ἢ οὐδὲν τῆς παραδεδομένης γραφῆς μεταβάλλουσιν, ἀλλ' ἐπανορθοῦσιν ὅμως τὴν χωλαίνουσαν ἔνοιαν. Ἄλλη χρησιμότης τῆς ἐκδόσεως ταύτης τῶν Φοινιστῶν εἶνε ἡ προσθήκη τῶν μετρικῶν σχημάτων καὶ ὀνομάτων τῶν στίχων χάριν τῶν ἀπειροτέρων, καὶ ἡ τοῦ πίνακος τῶν λέξεων, ὅστις εἶνε ἀπαραίτητος ὁδηγὸς εἰς τὸν λαβύρινθον τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων σημειώσεων. Ἰσην δὲ χρησιμότητα θὰ εἶχε κατὰ τὴν ἡμέτεραν γνώμην καὶ ἡ ἀμέσως ὑπὸ τὸ κείμενον προσθήκη τοῦλάχιστον τῶν τοῦ ἐκδότου διορθώσεων.

(Ἔπεται τὸ τέλος).

I. ΠΑΝΤΑΖΙΑΗΣ.

Ο ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ

Μυθιστορία Ἰουλίου Κλαρετῆ.—Μετάφρασις Χ. Α.

(Νυνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Εἶχον φθάσει πολὺ πλησίον τοῦ Ροβέρτου καὶ τῆς Γιλβέρτης· ἡ νεάνις ἠρώτησε μειδιῶσα τὸν Γκενώ ἂν «παρέδωκε καλὰ τὸ μάθημα» εἰς τὸν θεῖόν της, ἐνῶ ὁ κ. δὲ Μομβρὲν μὲ τὴν κεφαλήν ἀσκεπῆ ὑπεκλίνετο πρὸ τοῦ ἀρχαίου του λοχαγοῦ. Ὁ κτηνίατρος, ὅστις ἑκαυχᾶτο ἐπὶ ὀξυδερκείᾳ, εὗρισκεν ὅτι ὁ νέος ἐδείκνυεν ὑπερβολικὴν ἀβροφροσύνην καὶ ἡ νεάνις ὑπερβολικὸν θράσος. Δὲν ἐφαίνοντο ποσῶς ἔχοντες τὸ ἦθος τεταραγμένον. Ἄλλὰ τότε λοιπὸν ἡ μικρὰ ἦτο πολὺ πεπειραμένη! Διότι βεβαίως ὁ Γκενώ, ὡς ἐφρόνει, δὲν εἶχεν ἀπατηθῆ τὴν προτεραιάν ἐμπροσθεν τοῦ ξενοδοχείου τοῦ Μεγάλου Μοράρχου. Ὅχι! δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία· ἡ ἀνεψιὰ τοῦ ταγματάρχου εὗρισκετο εἰς συνεννόησιν μὲ τὸν μικροεγγεῆ! Τί διάβολον! ἂν ἡ ἐπὶ τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ Βερδιέ ἐπιτροπὴ ἐγνώριζεν αὐτὰ πρὶν κάμῃ τὴν ἐκλογὴν της, ἡ ἀπόφασίς της βέβαια ἤθελεν ἐπιστηθῆ ἄλλοιωθῆ.

Καὶ ὁ Γκενώ ἔξεε τὸ ὄτιον.

Ἡ ἀμαξοστοιχία τοῦ Φονταίνεβλῶ ἀφικνεῖτο ἤδη. Ὁ κ. δὲ Μομβρὲν μόλις ἐπρόφθανε ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸ βαγόνιον καὶ ἐνῶ ἀπεμακρύνετο τάχιστα, ὁ κτηνίατρος ὅπως οὖν ἐστενοχωρημέ-